

Konferencia: Všetko je v našich rukách

Všetko je v našich rukách, takto znel názov konferencie posunkových jazykov v slovinskej Ľubl'ane. Cieľom tohto podujatia bolo priblížiť význam posunkového jazyka (ďalej len PJ) v oblasti výskumu, vývoja, výučby, udeľovania certifikátu či diplomu a tlmočnických tréningových alebo vzdelávacích programov PJ. **Konala sa v piatok a sobotu 15. a 16. novembra 2024 na pôde Filozofickej fakulty Ľubl'anskej univerzity**, na ktorej sa realizuje vzdelávanie študentov ako budúcich tlmočníkov slovinského PJ. Hlavnými organizátormi boli Asociácia združení nepočujúcich a nedoslýchavých Slovinska, Inštitút slovinského PJ a Dom PJ. Na konferencii bolo prítomných niekoľko desiatok účastníkov z 20 krajín. **Za Slovensko sa zúčastnili aj dvaja Snepedári Veronika a Roman Vojtechovskí**. Účasť týchto dvoch členov na odbornej konferencii sa realizovala vďaka finančnej podpore **Ministerstva kultúry SR**.

Ešte deň predtým daná asociácia zorganizovala dopoludňajší **workshop s prezentáciou dvoch projektov k 10. výročiu Dňa slovinského posunkového jazyka**, kedy domáca vláda v deň 14. novembra pred desiatimi rokmi schválila vyhlášku o Dni slovinského PJ. Prvý projekt sa prezentoval s názvom ***Etymologický slovník slovinského PJ***, kde sa predstavili výsledky staroslovinských posunkov. Druhý projekt sa venoval téme

S pomocou slovinkeho PJ sa učime slovinsky jazyk. Poukázali na to, že aj posunky môžu byť dobrým prostriedkom na učenie sa slovinkeho jazyka. Následne večer sa realizovala uvítacia recepcia v klube nepočujúcich v Ľubľane.

Prvý deň konferencie sa začal úvodnou prednáškou **Matjaža Juharta** zo Slovinska, ktorý hovoril **o vízii PJ – všetko je v našich rukách**. Priblížil niekoľko zaujímavostí (<https://zveza-gns.si/>):

- Národná asociácia tlmočníkov slovinského posunkového jazyka (ďalej len originálna skratka SZJ), ktorá funguje od roku 2001 a má zaregistrovaných 70 tlmočníkov (naša poznámka: Slovinsko v porovnaní s našou krajinou má o polovicu menej obyvateľov, má o niečo viac ako dvojnásobok počtu tlmočníkov, u nás je cca 31 tlmočníkov),
- Inštitút SZJ, ktorý je v činnosti od roku 2014, vykonáva tieto oblasti aktivít: výskumné centrum rozvoja SZJ, tvorba slovníkov SZJ, tvorba odborných a didaktických materiálov SZJ, tvorba kníh v SZJ, vzdelávacie centrum v oblasti SZJ, udeľovanie certifikátov SZJ,
- Dom PJ, fungujúci od roku 2022, je centrom, kde sa môžu posunkujúci stretávať, komunikovať a stráviť svoj príjemný čas v ňom, má k dispozícii dve inštitúcie: historické a edukačné centrum,
- Zákon o používaní SZJ platný od roku 2002 (naša poznámka: náš zákon je platný od roku 1995),

- Centrum pre poskytovanie tlmočenia nepočujúcim je v činnosti 24 hodín denne a 7 dní v týždni a je v prevádzke od roku 2009,
- Národný deň SZJ sa oslavuje každoročne 14. novembra od roku 2014 podľa vyhlášky, ktorú schválila vláda (<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=SKLE9910>),
- SZJ je zaregistrovaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovinska v roku 2017 (naša poznámka: náš slovenský PJ bol zaregistrovaný až o rok neskôr)
- SZJ je doplnený do ústavy v roku 2021 – vďaka nej podľa prednášajúceho dostáva Inštitút slovinského posunkového jazyka pravidelné dotácie na rôzne oblasti činnosti, ktoré sme uviedli vyššie; spomínal, že v súčasnosti 25 krajín má v ústave vložený odsek/vetu o práve nepočujúcich používať PJ (napríklad Fínsko v roku 1997, Švédsko – 2007, Nórsko a Island – 2011, Dánsko – 2015); jeden odsek článku ústavy 62a znie v zmysle takto: *„Je zaručené slobodné používanie a rozvoj slovinského PJ. V obciach, v ktorých je úradným jazykom aj taliančina alebo maďarčina, je zaručené slobodné používanie talianskeho a maďarského PJ. Používanie týchto jazykov a postavenie ich používateľov upravuje zákon. Slobodné používanie a rozvoj jazyka hluchoslepých je upravené zákonom.“*; podľa prednášajúceho Slovinsko ako prvá krajina na svete má v ústave vložené používanie Braillovhovho písma pre nevidiace osoby;
- dvojročné magisterské štúdium pre tlmočenie PJ na Filozofickej fakulte Ľublánskej univerzity sa realizuje od roku 2022 a je určené pre pokročilých ovládajúcich SZJ (podľa prednášajúceho filozofická fakulta mala väčší rešpekt k PJ ako prirodzenému jazyku komunity nepočujúcich, ktorý spĺňa jeho vlastnosti než oddelenie špeciálnej pedagogiky).

Deaf education

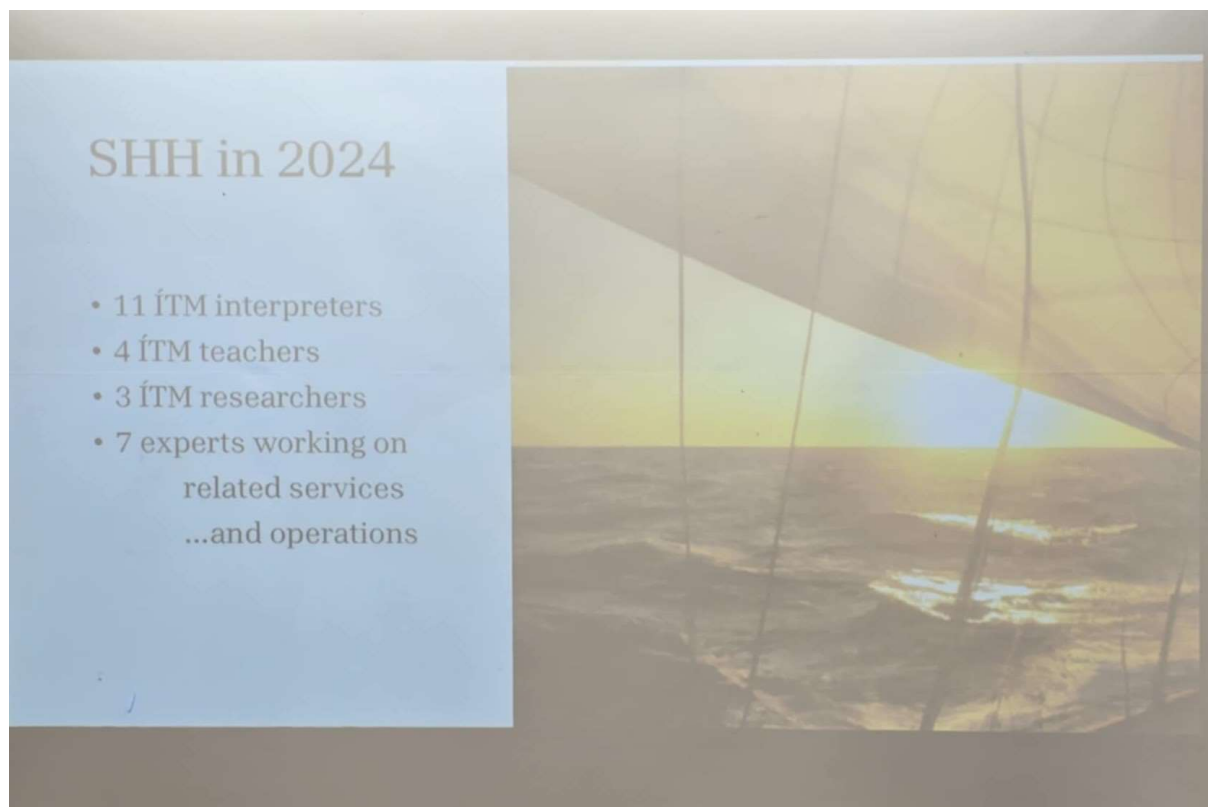
Druhý prednášajúci **Tommy Lyxell** zo Švédska referoval o posilnení posunkových jazykov v severských krajinách prostredníctvom vytvárania sietí, ktoré prebieha už od roku 2014. Podľa neho má zmysel, keďže dané krajiny dostávajú väčšiu finančnú podporu, dotáciu zo strany vlád i EÚ. Medzi 7 severskými krajinami patria Dánsko (3000 až 5000 posunkujúcich), Faerské ostrovy (50), Grónsko (20), Fínsko (3000 – 5000), Island (300), Nórsko (3000 až 5000) a Švédsko (8000). Tieto severské krajiny používajú až 8 PJ, a to sú dánsky PJ, faerský PJ, fínsky PJ, fínsko-švédsky PJ, grónsky PJ, islandský PJ, nórsky PJ a švédsky PJ. Medzi sebou poskytujú poradenstvo PJ, ako sú kultivácia jazyka (jazykové poradenstvo, terminológia, gramatika a dokumentácia) a jazyková politika. Poznačil na existenciu portálu TegnTube (www.tegntube.com), kde sa sledovatelia môžu zoznámiť s mladými ľuďmi, ktorí vyjadrujú rôznymi severskými PJ.

SHH in 1990

- No ÍTM interpreters
- No ÍTM teachers
- No ÍTM research
- No other service in ÍTM

Po Švédovi pokračovali prednáškou dvaja referujúci zo severskej krajiny termálnych prameňov a gejzírov – **Uldis Ozols** a **Kristín Lena Porvaldsdóttir** z Islandu o rôznych činnostiach Komunikačného centra pre nepočujúcich a nedoslýchavých v Islande (<https://island.is/en/o/shh/about-shh>), ktoré bolo založené v roku 1990 a pracuje v ňom niekoľko pracovníkov. Centrum ponúka výskum islandského PJ, vyučovanie islandského PJ, tlmočnicke služby a iné služby. Zneli nejaké zaujímavosti, napríklad:

- majú k dispozícii uložené videonahrávky posunkujúcich staršej generácie i generácie, ktorá už nežije, v štátnom národnom archíve,
- vláda uhrádza za všetky kurzy islandského PJ určené pre verejnosť a osoby v styku s nepočujúcimi osobami, ale kurzy pre nepočujúcich utečencov a migrantov uhrádza úrad práce, aby sa mohli uplatniť na trhu práce,
- majú 60 kvalifikovaných tlmočníkov, avšak 30 tlmočníkov vykonávajú pravidelný tlmočnický úkon, pomer tlmočníkov na nepočujúcich posunkujúcich klientov je 1:8,
- všetky tlmočnicke služby rôzneho charakteru – napr. v zdravotníctve, školstve, súdnictve, náboženstve a na verejných aktivitách, na ktoré majú nepočujúci posunkujúci právo, uhrádza štát, ale aktivity organizované nepočujúcimi skôr určené pre nepočujúcich platí dané centrum,

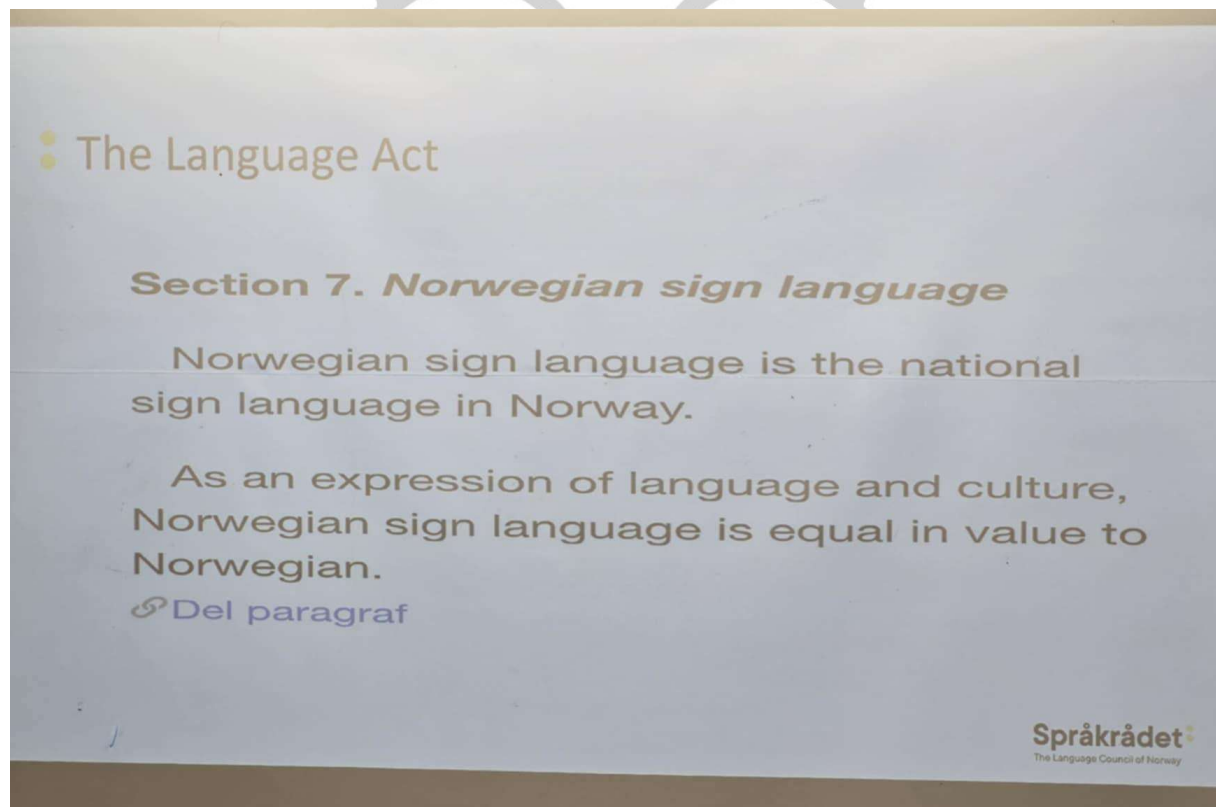
- priamo v štúdiu vytvárajú spravodajské správy v islandskom PJ a následne pošlú televízi,
- dôležité materiály určené pre verejnosť dostáva centrum od vlády alebo ministerstiev a na základe textov vykonáva preklad do islandského PJ, následne centrum spätne poskytne hotové jednotlivé videonahrávky v islandskom PJ a vláda či ministerstvá ich vloží na webové stránky k jednotlivým textom,
- spravuje SignWiki (<https://is.signwiki.org/>), v ktorom je uložených takmer 13 000 posunkov,
- pokiaľ majú pracovníci centra nejaké návrhy, pripomienky k zákonom, poskytujú informácie priamo islandskej asociácii nepočujúcich a tá pripomienkuje i lobuje za práva nepočujúcich,
- oslavujú Deň islandského PJ dňa 11. februára.

Zaujímavosťou bolo, že nepočujúci prednášajúci referoval v medzinárodnom posunkovaní a súčasne v reálnom čase počujúca prednášajúca v hovorenej angličtine.

Štvrtý príspevok o práci s dánskym PJ predniesli dve Dánky **Janne Boye Niemelä** a **Elisabeth Holm Hansen**. Po zavedení dánskeho PJ do ústavy v roku 2015 vzniklo tzv.

oddelenie dánskeho PJ (<https://dansktegnprog.dk/>), ktoré poskytuje poradenstvo a informácie prostredníctvom portálu, navrhuje zásady a usmernenia pre monitorovanie dánskeho PJ. Pracujú v ňom dve pracovníčky, jedna nepočujúca a druhá počujúca, obe na polovičný úväzok. Avšak sa tieto pracovníčky môžu obrátiť na 4 dobrovoľných poradcov – používateľov PJ. Po vzore Islandčanov jedna nepočujúca prednášajúca referovala v medzinárodnom posunkovaní a súčasne v reálnom čase počujúca prednášajúca v hovorenej angličtine.

• The Language Act

Section 7. Norwegian sign language

Norwegian sign language is the national sign language in Norway.

As an expression of language and culture, Norwegian sign language is equal in value to Norwegian.

[Del paragraf](#)

Språkrådet
The Language Council of Norway

V poradí piaty príspevok predniesla Nórka **Sonja Myhre Holten** o zákone o nórskom jazyku – o stratégiách operacionalizácie jazykového zákona a jazykovej politiky. Tvrdila, že nórsky PJ je jeden zo siedmich oficiálnych menšinových jazykov. V jednom zákone je formulovaný tento odsek: „*Nórsky PJ je národným PJ v Nórsku. Nórsky PJ, ako výraz jazyka a kultúry, má rovnakú hodnotu ako nóřčina.*“ Jazyková komisia Nórska je štátnym poradným orgánom v otázkach jazyka. Nadväzuje na nórsku jazykovú politiku pri poverení ministerstvom kultúry a rovnosti. Pod touto komisiou spadá aj národný koordinačný orgán pre nórsky PJ v Nórsku.

1995

1996 founding of Dutch Sign Centre (Nederlands Gebarencentrum):
SHARED SERVICES CENTRE, development of nationwide NGT courses

2004 recognized by the Dutch government as the lexicographic institute of NGT

Postrehy zo centra holandského PJ – vylepšenie slovníka holandského PJ, tak znel názov šiesteho príspevku od **Bennyho Elferinka** a **Nathalie Mullerovej**. V centre pracuje 15 pracovníkov, ale na slovníku sa podieľajú 3-4 pracovníci. V slovníku na jedno heslové slovo holandského jazyka prislúcha až 7 variantov PJ, majú dokopy takmer 18 000 hesiel. Majú stanovené kritériá na posunky, ktoré sú vhodné do slovníka. Dané centrum (www.gebarencentrum.nl), založené v roku 1996, sa v roku 2004 reorganizoval na lexikografický inštitút holandského PJ podporovaný vládou. Centrum má takú filozofiu, že keď sa má vykonávať preklad z hovoreného jazyka do PJ napríklad pre textový sprievodca do múzea, pre slová, na ktoré nie sú posunky, sa majú vytvárať nové posunky schválené pracovníkmi centra a nie preferovať používanie prstovej abecedy, ktorá nie je bežnou súčasťou komunikácie nepočujúcich posunkujúcich. Pokiaľ sa v texte vyskytujú slová, ktoré častejšie prislúchajú inej krajine a nie domácej, napr. slovo *sultán*, tak je vhodné sa obrátiť na nepočujúcich Turkov, aby poskytli posunok na dané slovo. Spomínalo sa aj o politickej korektnosti posunkov napríklad na *černoča*, na ktorého by sa nemalo posunkovať ako na osobu tmavej pleti, alebo na *otroka*, na ktorého by sa nemalo posunkovať ako na osobu so zviazanými rukami, ale použiť iné vhodné posunky.

Podobný siedmy príspevok referovalo trio z belgického Flámska – **Caro Brosens**, **Margot Janssens** a **Hannes De Durpel**, pracujúci v Centre flámskeho PJ, s témou: Od výberu

posunkov k publikácii: lexikografický proces pre flámsky PJ. V danom centre, ktoré bolo založené v roku 2012 vďaka zákonu o flámskom PJ, pracujú deväť pracovníci. Cieľom centra je: výskum – šírenie – vzdelávanie – odbornosť. V súčasnosti má 11 000 heslových posunkov (www.vgtc.be). Zaujímavosťou je, keď najmenej dvojtretinová komisia slovníka pozná posunok, zaraduje ho do slovníka. Pokiaľ nie, obráti sa na nepočujúcich posunkujúcich prostredníctvom sociálnej siete.

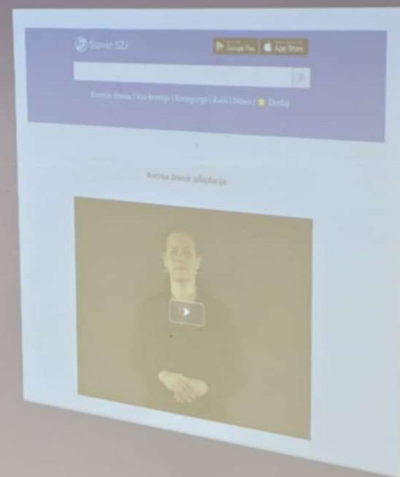

Ďalší príspevok o 20-ročnej skúsenosti práce so slovníkom PJ prezentovala Češka **Jana Havlová** zo Centra Teiresiás Masarykovej univerzity v Brne. Spomínala, že slovník www.dictio.info je viacjazyčným slovníkom zameraným na posunkové jazyky, ako sú americký PJ, český PJ, nemecký PJ, slovenský PJ, ukrajinský PJ a medzinárodné posunkovanie. K nim sú slovné ekvivalenty v angličtine, češtine, nemčine, slovenčine a ukrajinčine.

Online Dictionary of Slovenian Sign Language (SSL Dictionary)

The Online Dictionary of Slovenian Sign Language (SSL Dictionary) is available on the websites www.zveza-gns.si and www.szj.si. It contains written information presented in the form of video units showing gestures.

Spletni slovar slovenskega znakovnega jezika je na voljo na spletnih straneh www.zveza-gns.si in www.szj.si. V njem so pisne informacije, predstavljene v obliki videoenot, ki prikazujejo kretnje.

Nasledujúci podobný príspevok o 10-ročnej skúsenosti práce so slovníkom PJ podala **Valerija Skof** zo Slovinska. Prvýkrát v roku 2006, neskôr aj v roku 2011 sa konali pravidelné stretnutia pracovnej skupiny pre štandardizáciu posunkov slovinského PJ (<https://zveza-gns.si/slovar-in-slovnica-szj>). V roku 2013 daný slovník obsahoval 6000 posunkov, potom v roku 2016 – už 9 960 posunkov, 2017 – 13 499 posunkov, 2018 – 15 999 posunkov, 2021 – takmer 23 300 posunkov, 2022 – vyše 25 000 posunkov, 2023 – 26 540 posunkov a 2024 – takmer 27 500 posunkov.

Okrem nich odzneli príspevky od zástupcov Európskeho fóra tlmočníkov PJ (EFSLI), Európskej únie nepočujúcich (EUD) a americkej Gallaudetovej univerzity o korpuse amerického PJ na tému obchodovanie. Po príspevkoch sa otvorila **diskusia o možnosti založenia strešnej organizácie všetkých inštitútov PJ**. Piatkový večer sa zakončil 45-minútovým kultúrnym programom v kultúrnom dome a po ňom posedenie.

Konferencia pokračovala druhým dňom v sobotu štyrmi príspevkami. Prvý príspevok pripravilo trio **Janne Kankonen, Päivi Mäntylä** a **Leena Sabolainen**. Referovali o jazykovej poradenskej službe pre fínsky a fínsko-švédsky PJ (tento jazyk používa

približne 100 posunkujúcich). Jazyková poradňa funguje už 5 rokov a poskytujú ju 4 pracovníci. Zároveň poskytujú konzultáciu a supervíziu na rôzne široké témy pre vhodnosť používania posunkov a zrozumiteľnosť vyjadrovania posunkových textov. Napríklad jeden nepočujúci vykoná preklad textu z hovoreného jazyka do PJ, následne ten môže poslať hotové videonahrávky agentúre jazykovej poradenskej služby o kontrolu prekladu.

Hybrid book

= multimedia publication enabling simultaneous viewing of content in text, audio and image form

- primarily for users with severe visual or hearing impairment
- the content of the publication can be viewed either as:
  - a text,
  - an audio recording of this text or
  - a video recording of the text translated into sign language.

MUNI
TEIRESIÁS

Druhým príspevkom pokračovala **Jana Havlová** s témou o skúsenosti s prekladom PJ. Spomínala o existencii hybridných kníh, ktorá môže obsahovať texty s rozložiteľnými odsekmi, videonahrávky v PJ a audiokomentáre pre nevidiace osoby (www2.teiresias.muni.cz/hybridbook/app/index.php?page=katalog). Prekladajú sa aj testy študijných predpokladov určených pre uchádzačov pre prijímacie konanie.

Tlmočenie PJ v ústave teoretickej a aplikovanej translatológie na univerzite v Grazi pripravili dvaja rakúski kolegovia **Christian Stalzer**, nepočujúci hlavný koordinátor a vyučujúci, ktorý verne učí na tomto oddelení už rovných 30 rokov, a **Tiana Jerkovič** (<https://translationswissenschaft.uni-graz.at/de/ueber-das-institut/>). Tlmočenie na danej univerzite vyučuje už od roku 1992 doteraz. Ako jediná univerzita v celom Rakúsku ponúka možnosť študovať tlmočenie rakúskeho PJ na magisterskej úrovni. Táto ponuka platí už od akademického roka 2002/2003. Príslušný ústav ponúka bakalársky študijný program *transkultúrna komunikácia*, kde si majú študenti okrem dvoch povinných jazykov angličtiny a nemčiny na vyžadovanej minimálnej jazykovej úrovni B2 vybrať ďalší jeden z 10 cudzích jazykov na vyžadovanej minimálnej jazykovej úrovni A2. Jeden z nich je rakúsky PJ. Následne si študenti môžu pokračovať na magisterskom štúdiu s programom *prekladateľstvo* (2 cudzie jazyky) alebo *prekladateľstvo a dialógové tlmočenie* (1 cudzí jazyk). Spomínalo sa, že oproti Islandu, kde pomer tlmočníkov na nepočujúcich klientov je 1:8, je v Rakúsku taký pomer 1:60.

2013

Independent **Institute of Deaf Studies** is founded. The Institute was responsible for a 3-year BA and a 2-year MA programme. The institute provides research, publications and international cooperation in the field of Sign language linguistics and Deaf Studies.

Posledný príspevok mala **Lenka Okrouhlíková** z pražskej Univerzity Karlovej, ktorá prezentovala o študijnom programe *jazyky a komunikácia nepočujúcich* v Ústave bohemistiky pre cudzincov a komunikácie nepočujúcich (moja poznámka: pôvodne sa bakalársky študijný program menoval *čeština v komunikácii nepočujúcich*). Je to buď samostatné jednodborové trojročné denné bakalárske štúdium alebo združené dvojodborové trojročné denné bakalárske štúdium. Študenti jednodborového štúdia si v 2. ročníku môžu zvoliť jeden zo špecializácií: vzdelávanie nepočujúcich alebo tlmočenie a preklad: čeština – český PJ. Študenti majú možnosť pokračovať na dvojročné magisterské štúdium s názvom študijného programu *čeština v komunikácii nepočujúcich*, avšak sa otvára každé 2 roky.

Po príspevkoch sa otvorila **diskusia o možnosti založenia strešnej organizácie všetkých inštitútov PJ**, ktorá nadväzovala z predchádzajúceho dňa, aby si účastníci konferencie dobre rozmysleli, či založenie strešného občianskeho združenia je potrebné, a čo je konkrétne cieľom tejto organizácie. Nakoniec sa viacerí účastníci zhodli, že je potrebné založiť občianske združenie celoeurópskeho pôsobenia skôr zamerané na výskum PJ, lexikografickú prácu so slovníkom PJ a na poskytovanie informácií o PJ a kultúre nepočujúcich. Niesla by názov **Asociácia inštitútov národného PJ** (angl. *the Association of National Sign Language Institutions – ANSLI*). Dbalo sa na to, aby sa ciele organizácie neprekrížili s existujúcimi cieľmi organizácií, ako sú Svetová federácia nepočujúcich (WFD), Európska únia nepočujúcich (EUD) a Európska sieť lektorov PJ (ENSLT). Zodpovednosť za založenie prevzal slovenský Inštitút SZJ.

Po konferencii sa realizovala 90-minútová prehliadka mesta s nepočujúcim sprievodcom a následne spoločná večera v reštaurácii historickej budovy. Túto konferenciu hodnotíme pozitívne, dala nám veľa užitočných informácií o odbornej práci so slovníkom posunkového jazyka, o službách poskytujúcich centrami pôsobiacimi nezávisle od národných asociácií nepočujúcich i podnetov k zlepšeniu postavenia nepočujúcich posunkujúcich v našej spoločnosti a k udržaniu PJ ako kultúrneho dedičstva národného štátu.

Roman Vojtechovský, foto: Veronika Vojtechovská